

KÜTÜPHANELER *

Prof. Dr. Mehmet KAPLAN

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Eskişehir'de, şimdi yerine büyük bir okul dikilmiş, bahçe içindeki tek katlı beyaz kütüphane, lise sıralarında benim saadeti duyduğum en güzel yerlerden biriydi. Uzak, hayali seyahatlerin, içlerinde Goethe ve Nietzsche de bulunan büyük adamların, gazete ve dergilerde okunan sayısız bilgi ve haberlerin, kafamı Nuh'un gemisi gibi doldurduğu ve benim her akşam yeni bir ruhla yüklü parkta dolaştığım saatleri hiç unutmam.

Hayatta hiç bir işte başarı kazanamamış olan babam, bir daha geri dönmek üzere, bütün evi Sivrihisar'dan Eskişehir'e taşımıştı. Porsuk nehrinin ötesinde, demiryolu istasyonuna yakın, tek katlı kerpiç bir evde oturuyorduk. Evin kerpicini bütün alle biz kırmış, kesmiş ve kurutmuştuk. Gece yarıları istasyona gider, süt, simit, ekmek veya köpük taşı satardım.

Evde okul kitabı ve bir rüya tâbirnamesinden başka bir kitap yoktu. Kışın mangal kömürü ile ısınır bir gün beni şehir kütüphanesine

dıktım. Bilmiyorum, hangi arkadaş, götürmüştü. Soba gürlü gürlü yanıyordu. Masalarda düğmesine basılınca yanan ampüller.. ve istediğim her kitabı saygı ile getiren ciddi çehreli yerli memurlar. Yaşadığım hayat ne kadar fakir ve ıstırap verici ise, bu güzel kütüphanede geçirdiğim saatler o kadar geniş, zengin ve mes'ut edici idi. Ben hayâl kurmasını, düşünmesini, sevmesini orada öğrendim, diyebilirdim.

O zamanlar caddeler böyle gürlü vasıtalarla dolu değildi. Kütüphane çarşı ve pazardan uzak bir yerde, büyük bir bahçe içindeydi. Biraz ötesinde Temyiz Mahkemesi vardı. Saat beşte bu ciddi binadan yaşlı, hürmet telkin eden adamlar çıkar, yolda bastonlarına dayanarak uzun uzun konuşurlardı. Onların, bende uzak bir memleket intibai uyandıran bu hallerini severdim.

Sonradan içime, kitaplardan geldiğini farketmiş bir memleket hayâli, bana yıllarca arkadaşlık etti. Kendimi uzak bir diyarda hissediyordum. Bir gün asıl vatanıma dönecektim. O asıl vatanın neresi

*1 Eylül 1972 tarihli Sabah Gazetesi'nden alınmıştır.

olduğunu bilmiyordum. Bazı kitaplarda ben oranın tatlı havasını hissediyordum. O ıstıraplı yıllarda benim için asıl hayat dışarda değil, kitaplarda idi.

Allahım, orada neler okudum! Bütün romanları, felsefe ve psikoloji kitaplarını, dergileri elden geçirdim. Bu bende bitmez tükenmez bir keşif intibamı uyandırıyor. Kitapların içinde neler vardı, uzak, gidilmedik diyarlar, acaip insanlar, yabancı dinler, örf ve âdetler, çok eski çağlar, ruh ve kâinatın sırları...

Lisede okuduğumun bin mislini bu kütüphanede okudum. Hür ve mes'ut olarak. İyi, hayat boyunca kendilerine saygı duyduğum hocalarım vardı. Fakat ben en büyük hocaları, Goethe'leri, Nietzsche'leri, Tolstoi'ları, Hugo'ları, Gorky'leri kitaplarda tanıdım. Tabii tercümelelerinden.. Çünkü bize okulda yaban-

cı dil okuttular ama maalesef öğretilmediler.

Hayâlimde uzun yıllar bir beyaz düşünce mabedi gibi hâtırası devam eden bu kütüphaneyi, Eskişehir'e her gidişimde ziyaret ederdim. Onu yıktıklarını duyunca saadet ülkesine tecavüze uğramış gibi üzülürdüm. Ne olur kütüphaneleri de böyle mabedler gibi güzel inşa etseler de onlara hiç dokunmasalar...

Benim gibi fakir, evlerinde kitap, masa, soba olmayan Anadolu çocukları için, kütüphane okul kadar, hattâ okuldan da mühim bir saadet ülkesidir. Günlük hayatları dar olanlar, orada genişliği hissedebilirler. Tarihe, dünyaya, kâinata, varlık ötesine açılırlar. Kütüphaneler, ruhların kendilerini en hür hissettikleri yerlerdir. Bundan dolayı onlara okullar ve mabedler kadar önem vermek lâzımdır.